

ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΗΠΑ. ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΟΥ ΘΑΝΑΣΗ ΤΣΑΚΙΡΗ

Η εξέγερση των αποίκων για την ανεξαρτησία τους από την Αγγλική κυριαρχία στέφθηκε με επιτυχία μετά από αρκετούς μήνες ένοπλων συγκρούσεων. Έτσι, στις 4 Ιουλίου 1776 οι 13 αποικίες κήρυξαν την ανεξαρτησία τους ιδρύοντας την Ομοσπονδία που στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα και στις αρχές του 21^{ου} θα γινόταν αρχικά η υπερδύναμη του καπιταλιστικού κόσμου και με την κατάρρευση της άλλης υπερδύναμης του «υπαρκτού σοσιαλισμού» θα καθίστατο προσωρινά η μοναδική.

Το πολιτικό σύστημα που εγκαθιδρύθηκε με την αμερικανική επανάσταση δεν διαμορφώθηκε μια κι έξω αλλά μέσα από σκληρές ιστορικές ταξικές, φυλετικές και άλλες κοινωνικές συγκρούσεις που στα μέσα του 19^{ου} αιώνα πήραν τη μορφή της εμφύλιας στρατιωτικής σύγκρουσης των Βορείων και των Νοτίων. Γι' αυτό είναι λαθεμένη η εθνοκεντρική-ελληνοκεντρική άποψη που αναλύει εντελώς ρηχά την αμερικανική ιστορία. Όπως, εξίσου ρηχή αλλά και σκοταδιστική είναι η ίδια η κυρίαρχη αγγλοσαξονική προτεσταντική αντίληψη της ιστορίας. «Όταν η ιστορία οποιασδήποτε χώρας παρουσιάζεται ως ιστορία μιας οικογένειας, τότε αποκρύπτονται λυσσαλέες συγκρούσεις συμφερόντων ανάμεσα σε κατακτητές και κατακτημένους, σε αφέντες και δούλους, σε καπιταλιστές και εργάτες, σε εξουσιαστές και εξουσιαζομένους, σε άτομα διαφορετικής φυλής και φύλου. Και σ' έναν τέτοιο κόσμο συγκρούσεων, σ' έναν κόσμο θυμάτων και δημίων, είναι καθήκον των σκεπτόμενων ανθρώπων, όπως είπε ο Αλμπέρ Καμί, να μη συμμαχήσουν με τους δήμιους».¹ Η ιδιαίτερη δικομματική συγκρότηση που χαρακτηρίζει το κομματικό σύστημα είναι και αυτή προϊόν ιστορικών συγκρούσεων που αντανακλούσαν με τη σειρά τους τα αντιτιθέμενα ταξικά και φυλετικά-εθνοτικά συμφέροντα. Το γενικό σχήμα εξέλιξης των βασικών κομμάτων είναι το εξής:

Χρονική περίοδος	Τύπος οργάνωσης	Βασικά κόμματα	Καθοριστικές εκλογικές αναμετρήσεις
1796-1828	Κόμματα ελίτ	Φεντεραλιστές Τζεφερσονιανοί vs Ρεπουμπλικάνοι	1800, 1824
1830-1900	Κόμματα – μαζικές οργανώσεις (machine)	Δημοκρατικοί vs Ουίγοι vs Ρεπουμπλικάνοι	1840, 1860, 1896
1900-1960	Μεταρρυθμισμένα κόμματα	Δημοκρατικοί vs Ρεπουμπλικάνοι	1912, 1932, 1952
1960-σήμερα	Κόμματα υπηρεσίες	Δημοκρατικοί vs Ρεπουμπλικάνοι	1960, 1968, 1980, 2000

Στη βιβλιογραφία, βέβαια, συναντάμε διαφορετικές εκδοχές για την εξέλιξη των κομμάτων και του κομματικού συστήματος, αλλά στην παρούσα φάση κρατάμε το

¹ Βλ. Zinn, Howard (2003) *A People's History of the United States*. New York, NY: Perennial Classics [Ελλ. Έκδ. Zinn, Howard (2008) *Ιστορία του λαού των Ηνωμένων Πολιτειών*. Αθήνα: Εκδ. Αιώρα].

συγκεκριμένο πίνακα ως λειτουργικότερο μιας και εξυπηρετεί τη σύντομη ανασκόπησή μας.² Όπως βλέπουμε αυτή η τυπολογική κατάταξη διαφέρει κατά τι από την κλασική στο είδος της κατάταξης του Μωρίς Ντυβερζέ³ την οποία επέκτειναν οι Ρίτσαρντ Κατς και Πήτερ Μέιερ⁴:

A. Κόμματα στελεχών. Αρχικά τα πολιτικά κόμματα ήταν τοπικές επιτροπές από προσωπικότητες με επιρροή και προύχοντες στα πλαίσια κάθε εκλογικής περιφέρειας

- ✓ Ποιότητα μελών αντί ποσότητας
- ✓ Εσωτερική οργάνωση επιτροπών ατελής
- ✓ Μεγάλη αυτονομία επιτροπών
- ✓ Κόμματα = ομοσπονδία επιτροπών
- ✓ Βουλευτές με μεγάλη ανεξαρτησία. Αποτέλεσμα οι μάχες των εθνοσυνελεύσεων είχαν χαρακτήρα μονομαχίας

B. Κόμματα μαζών. Ο αποκλεισμός σοσιαλιστών υποψηφίων από πηγές χρηματοδότησης οδήγησε στη συγκρότηση οργάνωσεων με πολλά μέλη που κατέβαλλαν μικρές χρηματικές συνεισφορές κατά τακτά χρονικά διαστήματα. Αποτέλεσμα ήταν η ενσωμάτωση στην οργάνωση του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού οπαδών. Έτσι η κομματική οργάνωση συνέβαλε στην πολιτική εκπαίδευση λαϊκών μαζών και δημοκρατική επιλογή υποψηφίων από συνέδρια (εθνικά, τοπικά, τομεακά).

- Τα κόμματα στελεχών ανταποκρίνονταν στις ανάγκες της εποχής συγκρούσεων μεταξύ αριστοκρατών και αστών.
- Τα κόμματα μαζών ανταποκρίνονται στην εποχή κατά την οποία η βιομηχανική επανάσταση δημιουργεί πολυπληθή εργατική τάξη που διεκδικεί την ενσωμάτωση του συνόλου των πολιτών στο δημοκρατικό πολιτικό σύστημα και την διαρκή συμμετοχή στις πολιτικές διαδικασίες πέρα από την ανά τετραετία καθολική ψηφοφορία για την εκλογή βουλευτών.

Η διαρκής μαζική οργάνωση μελών και ανάγκη διαρκούς είσπραξης συνδρομών και συνεισφορών συνέβαλε στην πολύ αυστηρότερη διοικητική οργάνωση και στην προοδευτική ανάπτυξη ενός πολύπλοκου και ιεραρχημένου οργανισμού και μιας ομάδας ενδοκομματικών ηγετών με αποτέλεσμα την εξασθένιση της θέσης των βουλευτών.

Κοινωνιολογικά, η διαμάχη μεταξύ ενδοκομματικών και κοινοβουλευτικών στελεχών αντανακλά τη διαμάχη των δύο ομάδων της βάσης: μέλη που εκλέγουν τους ενδοκομματικούς ηγέτες και οπαδοί που εκλέγουν τους βουλευτές. Τα μέλη είναι πιο ταυτισμένα με το κόμμα σε σχέση με τους ψηφοφόρους και, συνεπώς, πιο αδιάλλακτα.

² Για περισσότερες λεπτομέρειες επί του θέματος, βλ. Burbank Matthew, Hrenenar Ronald, and Benedict Robert (2008) *Parties, Interest Groups, and Political Campaigns*. Boulder, CO: Paradigm Publishers.

³ Duverger, Maurice (1951) *Les Partis Politiques*. Paris: PUF.

⁴ Katz Richard and Mair Peter (1995) "Changing Models of Party Organization and Party Democracy." *Party Politics*. No. 1, σελ 5–28.

Μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα, οι ομοιότητες με την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών κομμάτων είναι πολλές παρά τη σχετικά αργοπορημένη εμφάνισή τους έναντι αυτών των ΗΠΑ.

Γ. Το πανσυλλεκτικό κόμμα εμφανίστηκε στην Ευρώπη τη δεκαετία του '60 διατηρώντας πολλά στοιχεία του κόμματος μαζών.⁵ Το πρότυπο ανάπτυξης της Δύσης ήταν το υπόβαθρο του πανσυλλεκτικού κόμματος: ιδιότυπο καθεστώς συσσώρευσης με δομές εντατικής συσσώρευσης και μαζικής κατανάλωσης στη βάση συναινετικών θεσμών και δομών. Το πανσυλλεκτικό κόμμα υιοθετεί στρατηγικές άμεσης εκλογικής αποτελεσματικότητας που συνεπάγονται πρακτικές αποστασιοποίησης ή και αποστροφής από πρακτικές στρατολόγησης στη βάση των ιδεολογικών και κυρίως κοινωνικών ταυτίσεων, ενώ παράλληλα επιδιώκουν εκλογική υποστήριξη με αφετηρία πολιτικές και προγραμματικές συγκλίσεις. Τα κόμματα πλέον παύουν να είναι παράγοντες της κοινωνίας που επιδιώκουν την επιρροή πάνω στο κράτος ή την διείσδυση σ' αυτό. Αυτό σημαίνει μετατροπή των κομμάτων σε ανταγωνιστικούς μεσίτες μεταξύ κράτους και κοινωνίας. Οι κυβερνήσεις πανσυλλεκτικών κομμάτων βιώνουν μια έντονη αντίφαση προσπαθώντας αφενός να μεσιτεύσουν τα αιτήματα της κοινωνίας προς το κράτος αφετέρου να υποστηρίξουν την κρατική πολιτική απέναντι στην κοινωνία. Αντίθετα στις ΗΠΑ η εξέλιξη ήταν κάπως διαφορετική. Οι μαζικές οργανώσεις των πολιτικών κομμάτων κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα της καπιταλιστικής εκβιομηχάνισης, της ανάπτυξης της εργατικής τάξης και της εισροής μεταναστών από την Ευρώπη δεν είχαν τα ιδεολογικά χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών συντηρητικών και σοσιαλιστικών κομμάτων (λόγω απουσίας φεουδαρχίας, ατομιστικής πολιτικής κουλτούρας και, σε μεγάλο βαθμό, των δυνατοτήτων επέκτασης της χώρας προς δυσμάς που λειτουργούσε ως αδιαμόρφωτο ακόμη «Αμερικανικό όνειρο» κ.ο.κ.). Το Σοσιαλιστικό Κόμμα των ΗΠΑ στην καλύτερη εμφάνισή του στις Προεδρικές του 1912 έφτασε το 6% και στις βουλευτικές είχε δύο βουλευτές στο Ομοσπονδιακό επίπεδο, μερικές έδρες σε Πολιτειακά νομοθετικά σώματα και 33 δημάρχους, για να μειωθεί σταδιακά η δύναμή του σε ελάχιστα ποσοστά.⁶ Έτσι, βλέπουμε τα υποτιθέμενα μαζικά κόμματα του 19ου αιώνα, Δημοκρατικό και Ρεπουμπλικανικό, να είναι ουσιαστικά πανσυλλεκτικά, τη δε δομή τους να μην έχει τα πυραμιδωτά χαρακτηριστικά των κομμάτων-μαζών.

Δ. Τα κόμματα καρτέλ είναι η πιο σύγχρονη κομματική μορφή που απαντάμε στην Ευρώπη τις τελευταίες δεκαετίες, πολλά χαρακτηριστικά των οποίων απαντώνται και στα βασικά αμερικανικά κόμματα ήδη από το 1960. Τα κόμματα αυτά χαρακτηρίζονται από πολιτικούς που θεωρούν την πολιτική ως επάγγελμα (πολλοί δε ως πηγή πλουτισμού και ελάχιστοι ως καθήκον του πολίτη). Η βάση του κομματικού ανταγωνισμού είναι το κατά πόσο οι πολιτικοί έχουν διαχειριστικές δεξιότητες και είναι γενικώς και αορίστως αποτελεσματικοί, ενώ η ιδεολογία έχει χαθεί ως έννοια. Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά τους είναι η «έζνταση κεφαλαίου» της κομματικής δουλειάς και της κομματικές προεκλογικής εκστρατείας. Εκεί που οι

⁵ Kirchheimer Otto (1991) "Ο μετασχηματισμός των κομματικών συστημάτων στη δυτική Ευρώπη" *Λεβιάθαν*, No 11.

⁶ Βλ. Seymour Martin Lipset, Gary Wolfe Marks, and Gary Marks (2001) *It Didn't Happen Here: Why Socialism Failed in the United States*. New York, NY: W. W. Norton and Company καθώς και Tindall, George Brown and Shi, David E. (1984) *America: a Narrative History*. New York, NY: W. W. Norton and Company

εθελοντές έπαιζαν σημαντικό ρόλο, έστω και σε «ταπεινά καθήκοντα» αφισκοκόλλησης και «cheerleaders» αναλαμβάνουν τώρα οι διάφορες εταιρείες που παρέχουν υπηρεσίες πολιτικού μάρκετινγκ, διαφήμισης, δημοσίων σχέσεων, χάραξης στρατηγικής και, πάνω απ' όλες οι εταιρείες ερευνών κοινής γνώμης. Τα κόμματα πια εδρεύουν στο κράτος και παύουν πλέον να είναι μεσίτες της κοινωνίας προς αυτό. Οι σχέσεις των κομματικών ελίτ και των απλών μελών είναι, σε γενικές γραμμές, αυτές της «αμοιβαίας αυτονομία» (ένας κομψός όρος για να πούμε ότι τα μέλη και οι οπαδοί ξεκίνησαν την απόδρασή τους από τα κόμματα). Τέλος, τα εναπομένοντα μέλη δεν έχουν ούτε δικαιώματα ούτε υποχρεώσεις και τα όρια μεταξύ μελών και μη-μελών είναι πλέον ασαφή, και η έμφαση είναι στο άτομο ως μέλος και όχι ως οργανωμένο σώμα (π.χ. Βρετανικό Εργατικό Κόμμα). Η εμπειρία των κομμάτων των ΗΠΑ είναι και εδώ διαφορετική ή και πρωτοποριακή σε σχέση με τα κόμματα-καρτέλ.

Ας επιστρέψουμε για λίγο στον πίνακα της εξέλιξης των κομμάτων των ΗΠΑ. Όσον αφορά τα κόμματα των ελίτ δεν τίθεται θέμα σύγκρισης καθώς η λογική είναι ίδια με αυτή των ευρωπαϊκών κομμάτων των ελίτ. Το 1824 μια νέα γενιά ηγετών εμφανίστηκε στα τότε κόμματα. Στο μεταξύ είχαν εκλείψει οι Φεντεραλιστές και είχαν κυριαρχήσει οι Ρεπουμπλικανοί. Η θεματολογία των εκλογών δεν χαρακτηριζόταν πια από τα έντονα προβλήματα και οι συγκρούσεις μεταξύ Βρετανόφιλων και Γαλλόφιλων (ουσιαστικά εκπροσωπούσαν καπιταλιστές που είχαν αντίστοιχους εμπορικούς προσανατολισμούς και εκφράστηκαν με τις αντίστοιχες στοιχίσεις στις πολεμικές συρράξεις των δύο μεγάλων δυνάμεων της Δυτικής Ευρώπης). Νικητής από τους νεώτερους Ρεπουμπλικανούς (μόνο αυτούς ήταν οι 4 υποψήφιοι) αναδείχθηκε ο Άντριου Τζάκσον από την Πολιτεία Τεννέσι. Η θητεία του χαρακτηρίστηκε από την οικοδόμηση ενός «πελατειακού κράτους» (που δεν είναι μόνο ελληνικό φαινόμενο, όπως νομίζουν πολλοί «εκσυγχρονίζοντες»). Σύμφωνα με έναν εξέχοντα ιστορικό είναι δίκαιο να δηλώσει κανείς ότι ο Τζάκσον εισήγαγε το 'σύστημα των λαφύρων' στο επίπεδο της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και ποτέ του δεν το μετάνιωσε.⁷ Η πολιτική λογική του για τη στελέχωση της κυβέρνησης και του κρατικού μηχανισμού ήταν τόσο απλή όσο των ανθρώπων των δυτικών συνόρων: «Τα καθήκοντα όλων των δημοσίων λειτουργιών είναι (...) τόσο σαφή κι απλά που άνθρωποι με εξυπνάδα μπορούν μετά χαράς αυτοπροταθούν για να αναλάβουν να τα εκτελέσουν (...) και δεν μπορώ παρά να πιστεύω πως έχουμε πολλά να χάσουμε αν υπάρχουν άνθρωποι που κατέχουν μια θέση επί μακρόν από όσα γενικά μπορούμε να κερδίσουμε από την εμπειρία τους (. . .) Δεν υπάρχει άνθρωπος που να έχει περισσότερα φυσικά δικαιώματα από κάποιον άλλο πάνω σε δημόσιες θέσεις εργασίας.»⁸ Απέναντί του στάθηκαν οι Ουίγοι (Whigs ήταν οι Φιλελεύθεροι στη Βρετανία και όσοι κάτοχοι αξιωμάτων στις αποικίες αντιστάθηκαν στους Βρετανούς και πήραν μέρος στην επανάσταση του 1776) και άλλοι πολιτικοί σχηματισμοί με κύριο το Αντι-Μασονικό Κόμμα που ήταν το «κόμμα νέου τύπου» γιατί δημιουργήθηκε από τα κάτω ως «εξωκοινοβουλευτικό» μαζικό κόμμα μα συγκεκριμένη αντέντα, της οποίας το κύριο αίτημα ήταν ο πλήρης εκδημοκρατισμός

⁷ Βλ. Morison, Samuel Eliot (1965) *The Oxford History of the American People: 1789 Through Reconstruction*. Τόμ. 2, New York, NY: Mentor, σελ. 165.

⁸ Βλ. Morison, Samuel Eliot (1927) *The Oxford History of the United States, 1783-1917*. Oxford, England: Oxford University Press, σελ. 381. Έδωσε από τον ομοσπονδιακό μηχανισμό όσους υποπευούταν ότι ήταν άνθρωποι του προκατόχου του (περίπου έναν στους τρεις) και έβαλε στη θέση τους νέους που συχνά αποδεικνύονταν και ακατάλληλοι και διεφθαρμένοι.

της πολιτικής ζωής με το κλείσιμο των «μυστικών οργανώσεων». Στις εκλογές του 1836 ο Μάρτιν Βαν Μπιούρεν, διάδοχος του Τζάκσον, υπό την ταμπέλα των «Δημοκρατικών Ρεπουμπλικανών» νίκησε τους Ουίγους που διασπάστηκαν μεταξύ τριών υποψηφίων. Μεταξύ 1840 και 1852 είχαν σχηματιστεί και συγκρούονταν τα κόμματα των μαζικών οργανώσεων, Ουίγοι και Δημοκρατικοί (υπό τον Βαν Μπιούρεν). Στις εκλογές του 1840 οι Ουίγοι κέρδισαν με τον ...Μακ Κέιν της εποχής, τον στρατιωτικό θρύλο που άκουγε στο όνομα Γουίλιαμ Χένρι Χάρισον του Οχάιο: «Ο λόγος για τον οποίο η εκστρατεία του 1840 εξελίχθηκε στην πιο διασκεδαστική και πιο βλακώδη προεδρική εκλογή είναι το ότι οι Ουίγοι νίκησαν τους Δημοκρατικούς με τις ίδιες τις μεθόδους τους. Δεν υιοθέτησαν ουδεμία πλατφόρμα, έχρισαν υποψήφιο έναν στρατιωτικό ήρωα, αγνόησαν τα πραγματικά διακυβεύματα και δεν απευθύνθηκαν στη νοημοσύνη των ψηφοφόρων αλλά στα συναισθήματά τους. Οι προσδοκίες του κέρδους και της πατρωνίας χρησιμοποιήθηκαν για ‘την άντληση των ψήφων’ και στο λαό προσέφεραν ένα μεγάλο σόου».⁹ Ο εκλεγείς Χάρισον δεν πρόλαβε να το χαρεί και πέθανε διαδεχόμενος από τον αντιπρόεδρο Τζων Τάιλερ. Οι Ουίγοι είχαν παράλληλα κερδίσει και την πλειοψηφία της Γερουσίας. Όμως, η πολυσυλλεκτικότητά τους στάθηκε η αχίλλειος πτέρνα τους κι έτσι διασπάστηκαν για να επανέλθουν το 1844 οι Δημοκρατικοί στην Προεδρία. Στις εκλογές αυτές εμφανίστηκε το Liberty Party με σκοπό του την κατάργηση της δουλείας ως μονοθεματικό κοινωνικο-κινηματικό κόμμα και πήρε 2% αφαιρώντας ψήφους από τους Ουίγους που με τη σειρά τους ξαναπήραν την Προεδρία το 1848, πάλι με στρατιωτικό ήρωα, τον Ζάκαρι Ταίηλορ. Οι Δημοκρατικοί είχαν υποψήφιο τον Γερουσιαστή Λιούις Κας που ήταν αντίθετος με την επέκταση της δουλείας στις νέες κατακτήσεις (Νέο Μεξικό κλπ.) και αυτό στοίχισε ψήφους προς τους Ουίγους ενώ η μετριοπάθεια της αντίθεσής του έστειλε τους πιο ριζοσπάστες στο κόμμα Free Soil με υποψήφιο τον Βαν Μπιούρεν. Τέλος το 1852 διεξήχθη η τελευταία εκλογική εκστρατεία με κύριους αντίπαλους τους Δημοκρατικούς και τους Ουίγους. Το Free Soil δεν έπαιξε σημαντικό ρόλο καθώς τα δύο μεγάλα κόμματα άρχισαν πλέον να διασπώνται με αφορμή την κατάργηση της δουλείας και τις επερχόμενες κοινωνικές ανακατατάξεις λόγω της εντατικοποίησης της εκβιομηχάνισης. Οι οικονομικά «προοδευτικοί» και κοινωνικά «συντηρητικοί» Ουίγοι έχασαν τις εκλογές και διασπάστηκαν. Το Δημοκρατικό Κόμμα διασπάστηκε σε Βόρειους αντίπαλους της δουλείας και σε Νότιους υπερασπιστές της ανοίγοντας το δρόμο για την εμφάνιση και επικράτηση του νέου Ρεπουμπλικανικού Κόμματος του ανερχόμενου βιομηχανικού καπιταλιστικού μπλοκ που υποσχόταν την κατάργηση της δουλείας (επί της ουσίας ήθελε ελεύθερο και φθηνό εργατικό για τις εργατοπόλεις του ανερχόμενου βιομηχανικού βορρά). Ο εμφύλιος πόλεμος ήταν ενόπιον των πυλών. Από τα συντρίμια του κόμματος των Ουίγων και την πτώση και διάσπαση των Δημοκρατικών ωφελήθηκε το μαζικό American Party με την αντιμεταναστευτική, αντικαθολική και μυστικοπαθή δραστηριότητά του μέσω των «μυστικών εταιριών» (οι διαβόητοι “Know-Nothings” που δεν άκουγαν, δεν έβλεπαν, δεν ήξερα τίποτα για τις μυστικές ενώσεις). Το Αμερικάνικο Κόμμα σάρωσε σε πολλές πολιτείες, κυρίως στη Μασαχουσέτη, στο Μέριλαντ και στο Κεντάκι, όπου πήρε τις τοπικές κυβερνήσεις και βουλές. Κι εκεί που όλοι νόμιζαν πως θα γίνει το νέο βασικό κόμμα, στην ετήσια συνδιάσκεψη του 1856 σκάει η φούσκα όταν επήλθε τεράστια ρήξη λόγω της σύγκρουσης Βορείων και Νοτίων για την κατάργηση της δουλείας. Οι Βόρειοι ήταν ο κύριος όγκος των συνέδρων του νέου Ρεπουμπλικανικού

⁹ Βλ. Morison, Samuel Eliot (1965) ο.π. σελ. 200.

Κόμματος που απηύθυνε έκκληση συνεργασίας σε οπαδούς του Free Soil και των Ουίγων, σε Δημοκρατικούς που ήταν υπέρ της κατάργησης της δουλείας και σε δυσανεκτούς Know-Nothings. Στις εκλογές του 1856 τα τρία κόμματα συγκρούστηκαν άγρια και οι Ρεπουμπλικανοί έκαναν την έκπληξη και με 33% των ψήφων εγκαταστάθηκαν στη δεύτερη θέση στέλνοντας το Αμερικάνικο Κόμμα στο «χρονοντούλαπο της ιστορίας». Όλες αυτές οι εκλογικές αναμετρήσεις είχαν πολύ υψηλή συμμετοχή που έφτανε το 80% και η οποία έγινε ακόμη πιο υψηλή το 1860 όταν εκλέχτηκε πρόεδρος ο Ρεπουμπλικανός Αβραάμ Λίνκολν. Οι Δημοκρατικοί κατέβηκαν με δύο ψηφοδέλτια, το Βόρειο και το Νότιο και, βεβαίως, έχασαν το παιχνίδι και σε λίγο έγιναν υπαίτιοι (“War Democrats”) ενός από τους χειρότερους εμφυλίους πολέμους της παγκόσμιας ιστορίας. “War Democrats” από το Βορρά στήριζαν τον Λίνκολν. Υπήρξαν, βέβαια, Δημοκρατικοί που εναντιώθηκαν στον πόλεμο.¹⁰ Αντιπολίτευση αντιμετώπισε και μέσα από το κόμμα του από τους «Ριζοσπάστες Ρεπουμπλικανούς» που απαιτούσαν να αναλάβει το Κογκρέσο την ευθύνη του πολέμου, να καταργηθεί εδώ και τώρα η δουλεία και να ανασυγκροτηθεί πολιτική ο νότος μετά τη λήξη του πολέμου. Για να αντιμετωπίσει την αμφισβήτηση, ο Λίνκολν διεύρυνε το κόμμα του με τους “War Democrats” και το μετονόμασε σε Union Party (Κόμμα της Ένωσης). Κι όμως, στις εκλογές του 1864 οι “War Democrats” κατέβασαν δικό τους υποψήφιο κόντρα στον Λίνκολν αλλά μάταια. Μετά τη δολοφονία του Λίνκολν, την Προεδρία ανέλαβε ο προερχόμενος από τους “War Democrats” Αντιπρόεδρος Άντριου Τζάκσον αλλά αντιμετώπισε σκληρή αντιπολίτευση από τους «Ριζοσπάστες Ρεπουμπλικανούς» που πέτυχαν να υπερψηφιστεί πρόταση μομφής εναντίον του αλλά απέτυχαν να πείσουν τους γερουσιαστές. Με την επιστροφή των Νοτίων πολιτειών στην Ομοσπονδία το Δημοκρατικό Κόμμα ξανάγινε «αξιωματική αντιπολίτευση». Ο ήρωας του πολέμου στρατηγός Οδυσσεάς Γκραντ ηγήθηκε των Ρεπουμπλικανών και παρέμεινε Πρόεδρος για δύο θητείες (1868 και 1872). Έτσι, λοιπόν, το τέλος του πολέμου βρήκε τους Ρεπουμπλικανούς νικητές και τις ΗΠΑ μια διαφορετική χώρα. Τυπικά η δουλεία καταργήθηκε στις 6 Δεκεμβρίου 1865 με την 13^η Τροποποίηση του Συντάγματος ενώ η μόνη εξαίρεση που διατηρήθηκε αφορούσε την περίπτωση διάπραξης εγκλήματος, κάτι που προκαλούσε αρνητικές ερμηνείες και προβλήματα. Και για να μη νομίζουμε πως επρόκειτο για μια απλή διαδικασία, η τροποποίηση έπρεπε να εγκριθεί από τα πολιτειακά νομοθετικά σώματα. Και ποια ήταν η Πολιτεία που τελευταία κατάργησε και τυπικά τη δουλεία μόλις το 1995; Η Πολιτεία του Μισισίπι!!!

Η ανασυγκρότηση των υποδομών έδωσε δουλειά σε πολύ κόσμο και, κυρίως, έδωσε νέα ορμή στην καπιταλιστική εκβιομηχάνιση καθώς η χώρα θα συνεχιζόταν να επεκτείνεται προς τη Δύση και χρειαζόταν νέους σιδηροδρόμους, νέα εργοστάσια και νέες αγροτικές και κτηνοτροφικές εκτάσεις που θα ετίθεντο υπό την εκμετάλλευση των μεγάλων αγροβιομηχανικών επιχειρήσεων. Μέσα σε αυτό το κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο θα γιγαντώνονταν τα πολιτικά κόμματα και θα άλλαζε ο πολιτικός τους προσανατολισμός καθώς οι Ρεπουμπλικανοί θα γίνονταν το κόμμα των βιομηχανικών και χρηματιστικών κύκλων της αστικής τάξης ενώ το Δημοκρατικό θα ψηφιζόταν από τους «χαμένους» της διαδικασίας της εκβιομηχάνισης αγρότες και εργάτες. Οι Ρεπουμπλικανοί εξελίχθηκαν σε ένα άκρως εθνοκεντρικό κόμμα επιβάλλοντας αντιμεταναστευτική πολιτική και νομοθεσία με

¹⁰ Τους έμεινε η ονομασία Copperhead (αγκιστροδούς) που τους είχαν αποδώσει οι Ρεπουμπλικανοί γιατί, τάχα, μου χτυπούσαν χωρίς να τους καταλαβαίνουν όπως κάνει το συγκεκριμένο φίδι σε αντίθεση με τον κροταλία.

αποτέλεσμα οι Δημοκρατικοί να ψηφίζονται και από τους μετανάστες που ζούσαν στις μεγάλες πόλεις. Η σύγκρουση των δύο κομμάτων ήταν σφοδρή. Ο συσχετισμός δυνάμεων έγερνε τότε από τη μία και τότε από την άλλη πλευρά. Οι ανάγκες της πανεθνικής πολιτικής σύγκρουσης είχε ως αποτέλεσμα την οικοδόμηση μαζικών οργανώσεων (machines) από τα κόμματα, που, εκτός των άλλων, αποσκοπούσαν και στην πολιτική ενσωμάτωση των νέων πληθυσμών που προέρχονταν από τις νέες πολιτείες και κτήσεις καθώς και των εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστών που συνέρρεαν από όλο τον κόσμο και, κυρίως, από την Ευρώπη. Όμως, όπως παρατήρησε ο Ρόμπερτ Μίκελς, «όποιος μιλά για οργάνωση μιλά για ολιγαρχία», δηλαδή σε κάθε πολιτική οργάνωση (κόμμα ή συνδικάτο) όσο και αν θεωρείται δημοκρατική δημιουργούνται ηγετικές γραφειοκρατικές ολιγαρχίες.¹¹ Έτσι εξελίχθηκαν στη φάση αυτή τα δύο μεγάλα πολιτικά κόμματα. Παράλληλα, οι μηχανισμοί ανέπτυξαν τεράστια δίκτυα πελατειακών σχέσεων (“machine politics”). «Ο μηχανισμός και οι ηγέτες ήθελαν πολιτική δύναμη κι εξουσία. Η πολιτική εξουσία οδηγούσε σε προσωπικό πλούτο. Για να αποκτηθούν δύναμη κι εξουσία οι μηχανισμοί χρειάζονταν τον έλεγχο των δημοσίων αξιωμάτων οπότε όριζαν ποιοι θα ήταν οι υποψήφιοι και τους εξασφάλιζαν πιστές και προβλέψιμες ψήφους. Σε αντάλλαγμα, η αντιπαροχή του μηχανισμού ήταν η προσφορά σε προσωπική βάση υπηρεσιών και χειροπιαστών υλικών ανταμοιβών σε εκείνους που τον υποστήριζαν.»¹²

Επειδή, όπως τονίσαμε, οι μηχανισμοί είχαν συχνά ανάγκη από άφθονο χρήμα, διαφθορά επικρατούσε στις πόλεις όπου δημόσια αξιώματα έφερναν εκτός από τη δόξα και τον πλούτο. Έτσι οι εκλεγμένοι αξιωματούχοι και οι κομματικοί στρατοί τους νόθευαν τις εκλογικές διαδικασίες («μπούκωναν» τις κάλπες με ψηφοδέλτια δικά τους, διπλοψηφίζαν και τριπλοψηφίζαν) και τρομοκρατούσαν ανοιχτά τους αντίπαλους τους. Προεκλογικά βοηθούσαν τους μετανάστες, έδιναν δουλειές και άλλες παροχές στους φτωχούς για να τους πάρουν τις ψήφους κι αυτοί λόγω έλλειψης κράτους πρόνοιας υπέκυπταν στους εκβιασμούς. Αυτά τα συμπτώματα «άρρωστης δημοκρατίας» δεν έχουν εξαλειφθεί, παρ’ όλο που πολλοί θεωρούν ότι κράτησαν ως τη δεκαετία 1950-1960. Η κατάσταση στην πόλη του Σικάγο είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική και είναι πρώτη στην πολιτική διαφθορά. Οι εργάτες και οι αγρότες ένοιωθαν αποκλεισμένοι από τις πολιτικές και κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις και είχαν την αίσθηση ότι οι κοινότητές τους δεν όριζαν οι ίδιες τις τύχες τους αλλά η παγκόσμια αγορά, οι κερδοσκόποι του χρηματοπιστωτικού συστήματος και οι άπληστοι βιομηχανικοί καπιταλιστές (robber barons).¹³ Όταν εκδηλώθηκε η πρώτη μεγάλη οικονομική κρίση το κομματικό σύστημα άρχισε να τρίζει επικίνδυνα. Μεταξύ 1870 και 1896 οι αγρότες των Μ μεσοδυτικών, δυτικών και νότιων πολιτειών

¹¹ Βλ. Michels Robert (1915) *Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*. London: Jarrold & sons.

¹² Βλ. Crotty William (1994) “Urban Political Machines” in L. Sandt Maisel and William G. Shade (eds.) *Parties and Politics in American History*, New York, NY: Garland, σελ. 134-135.

¹³ Josephson Matthew (1962) *The Robber Barons: The Great American Capitalists, 1861- 1901* New York, NY: Harcourt, Brace & World. Αποκαλούνται, έτσι, επειδή ακόμη και με αθέμιτες πρακτικές καταλάμβαναν την πρώτη θέση στην αγορά και λειτουργούσαν ως μονοπώλια και θύμιζαν τους μικροφουδάρχεις και τους αρχιεπισκόπους στις περιοχές του Ρήνου ποταμού στο 12ο-13ο αιώνα που σταματούσαν με την απειλή βίας τα πλοία, έβαζαν σιδερένιες αλυσίδες από τη μία όχθη στην άλλη και απαιτούσαν φόρους διέλευσης χωρίς κανένα δικαίωμα (στα γερμανικά Raubritter).

δημιούργησαν οργανώσεις εκπροσώπησης των συλλογικών συμφερόντων τους. Το Greenback Party που υποστήριζε το αίτημα έκδοσης χάρτινου χρήματος και το αγροτικό κίνημα Granger που αγωνιζόταν εναντίον των μονοπωλίων των σιδηροδρόμων και προωθούσε την ιδέα των αγροτικών μεταφορικών συνεταιρισμών και ταχυδρομείων κατέβασαν κοινούς υποψηφίους στις εκλογές (1876, 1880, 1884). Όμως, τη μεγάλη απειλή για τα δύο μεγάλα κόμματα την αντιμετώπισαν όταν το 1892 το Κόμμα του Λαού (People's Party ή Populists) με υποψήφιο πρόεδρο τον Τζέιμς Γουήβερ πήρε 8% και εξέλεξε 22 εκλογείς στο Εκλεκτορικό Κολέγιο, 6 κυβερνήτες και αρκετούς δημάρχους μικρών πόλεων. Οι Δημοκρατικοί εξέλεξαν Πρόεδρο τον Γκρόουβερ Κλήβελαντ και κατέκτησαν την πλειοψηφία στο Κογκρέσο. Όμως, ο Κλήβελαντ ήταν ανοιχτά άνθρωπος των βιομηχάνων και των τραπεζιτών. Έτσι, υπεράσπισε με νύχια και με δόντια το «χρυσό κανόνα» αρνούμενος σθεναρά να υιοθετήσει την πρόταση των αγροτών, των εργατών και των μικρεμπόρων και μικροβιοτεχνών. Έτσι, χειρότερη η οικονομική κατάσταση, κατέρρευσαν τράπεζες, χρεοκόπησαν επιχειρήσεις, μειώθηκε η βιομηχανική παραγωγή, εκατοντάδες χιλιάδες έμειναν άνεργοι. Επί 30 χρόνια οι Δημοκρατικοί θα αντιμετώπιζονταν από τα λαϊκά στρώματα ως το κόμμα που πρόδωσε τις ελπίδες τους και έφερε φτώχεια και μιζέρια. Το 1894 οι Ρεπουμπλικάνοι επανέκτησαν την πλειοψηφία στο Κογκρέσο και η αυτοπεποίθηση των Δημοκρατικών έπεσε στο ναδίρ. Στη συνδιάσκεψη του 1896 ένας πρώην βουλευτής από τη Νεμπράσκα έκανε την εμφάνισή του και με το λόγο του ξεσήκωσε το παθιασμένο χειροκρότημα της πλειοψηφίας των Δημοκρατικών συνέδρων. Ο Γουίλιαμ Τζένινγκς Μπράιαν επιτέθηκε στους υποστηρικτές του «χρυσού κανόνα» λέγοντας: «Δεν θα σταυρώσετε την ανθρωπότητα πάνω σε ένα χρυσό σταυρό.» Οι σύνεδροι κατενθουσιασμένοι υπερψήφισαν την υποψηφιότητά του. Το Δημοκρατικό Κόμμα τάχθηκε με τα εκατομμύρια των εργατών και αγροτών και γενικότερα με τη «φτωχολογιά». Το «Κόμμα του Λαού» στη δική του συνδιάσκεψη που έλαβε χώρα μερικές μέρες αργότερα τάχθηκε και αυτό υπέρ του Μπράιαν. Όμως, η ρητορική του Μπράιαν ξέφυγε από το πλαίσιο «τάξη εναντίον τάξη» και έγινε «ύπαιθρος εναντίον πόλεων», με αποτέλεσμα οι Ρεπουμπλικάνοι με τον Γουίλιαμ ΜακΚίνεϋ, που τον χρηματοδοτούσαν φανερά και ξεδιάντροπα οι κεφαλαιοκράτες, να καταφέρουν να κερδίσουν τον κόσμο των εργαζομένων των πόλεων με το επιχείρημα ότι μόνο με την ανάπτυξη των μεγάλων επιχειρήσεων των πόλεων θα μπορέσουν να κρατήσουν τις δουλειές τους, και τους υποσχέθηκαν να επιβάλλουν υψηλούς βιομηχανικούς δασμούς στις εισαγωγές. Έτσι έχασαν οι Δημοκρατικοί και οι «Λαϊκιστές» έσβησαν ως κόμμα.

Σύντομα, όμως, τα πράγματα θα άλλαζαν με την είσοδο στην «Προοδευτική Εποχή». Το Προοδευτικό Κίνημα ζητούσε σημαντικές πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις: μαζική εγγραφή των πολιτών στους εκλογικούς καταλόγους, μεταρρύθμιση των εκλογικών διαδικασιών, καθιέρωση δημοψηφισμάτων και δικαιώματος των πολιτών να παίρνουν πρωτοβουλίες για συλλογή υπογραφών για δημοψηφίσματα, προκριματικές εκλογές των κομμάτων για την ανάδειξη των υποψηφίων στα αξιώματα, δυνατότητα ανάκλησης των εκλεγμένων αξιωματούχων και διενέργειας επαναληπτικών εκλογών, κατάργηση κομματικών ψηφοδελτίων, επιβολή ισχυρών κανονισμών στις δημόσιες υπηρεσίες, επέκταση του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι και, πρωτίστως, στις γυναίκες. Μετά τη δολοφονία του ΜακΚίνεϋ την Προεδρία ανέλαβε ο τότε αντιπρόεδρος Θεόδωρος Ρούζβελτ, ο οποίος υιοθέτησε τις θέσεις του Προοδευτικού κινήματος και σάρωσε στις εκλογές του 1904. Όμως, ο διάδοχός του, ο Γουίλιαμ Χάουαρντ Ταφτ πρόδωσε το Προοδευτικό κίνημα κι έτσι στις εκλογές του 1912 ο Ρούζβελτ κατέβηκε ως

υποψήφιος του Προοδευτικού Κόμματος κι έστειλε τους Ρεπουμπλικάνους στην τρίτη θέση με μεγάλη διαφορά (88 εκλέκτορες έναντι 8). Στα θετικά σημεία της πλατφόρμας του ήταν η καθιέρωση της γυναικείας ψήφου, η ανάκληση των δικαστικών αποφάσεων, η ευκολότερη αναθεώρηση του συντάγματος, η καθιέρωση νομοθεσίας για την κοινωνική πρόνοια προς γυναίκες και παιδιά, αύξηση εργατικών μισθών, περιορισμός των ανταπεργιακών διατάξεων, αναθεώρηση του τραπεζικού συστήματος για καθιέρωση ελαστικότερου νομίσιματος, υποχρεωτική ιατροφαρμακευτική ασφάλιση των εργαζομένων, νέοι φόροι κληρονομιάς και εισοδημάτων, βελτίωση των υδάτινων δρόμων της ενδοχώρας, κ.α. Στα αρνητικά του ήταν ο νέο-εθνικισμός που, πέρα από τις οικονομικές λογικές της επιβολής δασμών και της πρόταξης της κοινωνικής πρόνοιας έναντι των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων που προωθούσε με τη Νέα Ελευθερία ο Τόμας Γούντοου Γουίλσον των Δημοκρατικών, ήταν κάλεσμα για την ενίσχυση του στρατιωτικού κατεστημένου. Όμως, οι Ρεπουμπλικάνοι κατάφεραν να ξαναπάρουν πίσω ένα μεγάλο μέρος του ανθρώπινου δυναμικού και των ψηφοφόρων των Προοδευτικών ενώ άλλοι ακολούθησαν τον Γουίλσον στο Δημοκρατικό Κόμμα, που έπαιρνε ολοένα και πιο προοδευτικές θέσεις. Το 1924 ο υποψήφιος των Προοδευτικών Ρόμπερτ Λαφολέτ πήρε για τελευταία φορά υψηλό ποσοστό (16,2%). Έτσι, οι Προοδευτικοί είτε ως ανεξάρτητο κόμμα είτε ως πτέρυγες των δύο μεγάλων κομμάτων έβαλαν τη σφραγίδα τους στην εποχή που θα έκλεινε με την άνοδο και την κυριαρχία του Δημοκρατικού Φρανκλίνου Ρούζβελτ που επέβαλε το Νιου Ντήλ και την πιο φιλεργατική νομοθεσία που είχαν ποτέ οι ΗΠΑ. Στο μεταξύ με την οικοδόμηση ενός τύπου «κράτους πρόνοιας», που επιτεύχθηκε με την κυβέρνηση Ρούσβελτ και την κινητοποίηση των εργατικών συνδικάτων για δικαιώματα που κατακτήθηκαν με σκληρές απεργίες, καταλήψεις εργοστασίων και χώρων δουλειάς και συγκρούσεις με τις ιδιωτικές αστυνομίες των εργοδοτών, μια ισχυρή κοινωνική συμμαχία στο πλαίσιο του Δημοκρατικού Κόμματος που άλλαξε εντελώς το κόμμα. Αυτή η συμμαχία ευνοήθηκε στην άνοδό της με τους Ρουσβελτιανούς Δημοκρατικούς και με την μετακίνηση ψηφοφόρων που απογοητεύτηκαν από το χειρισμό από την πλευρά των Ρεπουμπλικάνων της τρομακτικότερης οικονομικής κρίσης. Ο Πρόεδρος Χέρμπερτ Χούβερ και τα νεοκλασικά οικονομικά του (η οικονομική ορθοδοξία της εποχής) έσπρωξαν την κρίση στα άκρα, προκαλώντας Κραχ και στέλνοντας εκατομμύρια ανθρώπους στην ανεργία και την απίστευτη μιζέρια του δόγματος «ο σώζων εαυτόν σωθήτω».¹⁴ Εξίσου ευνοήθηκε και από το γεγονός ότι γενιές ολόκληρες μεταναστών είχαν αποκτήσει εκλογικά δικαιώματα και τα παιδιά τους ενηλικιώνονταν τότε δημιουργώντας ένα νέο μεγάλο στρώμα Δημοκρατικών ψηφοφόρων, που, εκτός των άλλων, ήθελαν να ψηφίσουν εναντίον της ρατσιστικής και αντίληψης και αντιμεταναστευτικής πολιτικής των Ρεπουμπλικανών.¹⁵ Η κοινωνική συμμαχία ράγισε το 1948 για να διαλυθεί το 1952 οπότε ο «ήρωας του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου» Άικ Άιζενχάουερ ανέλαβε τα ηνία της Προεδρίας των ΗΠΑ με τους Ρεπουμπλικάνους εν μέσω ψυχρού πολέμου. Το 1948 ο Χάρρυ Τρούμαν που είχε διαδεχθεί το Ρούσβελτ μετά το θάνατό του το 1945 επανεκλέχτηκε διαψεύδοντας όλες τις τότε δημοσκοπήσεις, που ήθελαν τον Ρεπουμπλικανό υποψήφιο Τόμας Ντιούι να βγαίνει

¹⁴ Αντί βιβλιογραφίας, θα συνιστούσα να δείτε τις ταινίες *Τα σταφύλια της οργής* (1940, σκην. Τζον Φορντ) και *Σκοτώνουν τα άλογα όταν γεράσουν* (1969, σκην. Σίντνεϋ Πόλλακ).

¹⁵ Για την περίπτωση των Ελλήνων μεταναστών και τη ρατσιστική αντιμετώπισή τους, βλ. Cononelos James Louis (1989) *In Search of Gold Paved Streets: Greek Immigrant Labor in the Far West, 1900-1920 (Immigrant Communities and Ethnic Minorities in the United States and Canada)*. New York, NY : AMS Press

με ευκολία. Οι τηλεφωνικές δημοσκοπήσεις δεν έλαβαν υπόψη τους τη λαϊκή βάση (οι περισσότεροι δεν είχαν δικό τους τηλέφωνο τότε) των Δημοκρατικών που συνέτριψε τόσο την ανταρσία των Νότιων Δημοκρατικών που κατέβασαν ρατσιστή υποψήφιο σε ένδειξη διαμαρτυρίας γιατί ο Τρούμαν υποστήριζε την απόδοση πολιτικών δικαιωμάτων στους Αφροαμερικανούς και προωθούσε γενικότερα την κοινωνική και πολιτική ενσωμάτωσή τους όσο και την Ρεπουμπλικάνικη υπεροψία. Ο Τρούμαν είχε αμφισβητηθεί και από την Προοδευτική πτέρυγα που κινήθηκε να κατεβάσει τον πρώην αντιπρόεδρο Χένρυ Γουάλλας, κυρίως εναντιωνόμενη στην ψυχροπολεμική εξωτερική πολιτική και την πολεμική επέμβαση στην Κορέα. Ο Άιζενχάουερ εξελέγη το 1952 στις πρώτες εκλογές που μεταδόθηκαν από την τηλεόραση. Από το σημείο αυτό αλλάζει πάλι η θέση, ο ρόλος και η οργάνωση των βασικών κομμάτων. Τα κόμματα προσαρμόζονται στις ανάγκες της τηλεοπτικής εποχής κατά την οποία οι φακοί της δημοσιότητας στρέφονται στις προσωπικότητες των υποψηφίων. Αυτό σημαίνει ότι τα κόμματα παίζουν το ρόλο του παροχής υπηρεσιών υποστήριξης και διαφήμισης των υποψηφίων. Δεν ήταν, όμως, μόνο η διάδοση της τηλεόρασης ο μοναδικός παράγοντας αυτής της εξέλιξης. Το «κράτος πρόνοιας» άφησε ολοένα και λιγότερα περιθώρια στους κομματικούς μπόσηδες και τους μηχανισμούς να αναπτύσσουν «κελατειακές σχέσεις». Οι δημόσιοι υπάλληλοι προστατεύονταν πια με νόμους και κανονισμούς από την εκδίωξή τους και την αντικατάστασή τους από τους εκάστοτε κυβερνητικούς οπαδούς. Η δεκαετία του 1950, εξάλλου, ήταν η περίοδος ανάπτυξη των προαστίων των μεγαλουπόλεων που είχε ως αποτέλεσμα τη φυγή από τα κέντρα των πόλεων των αστών αλλά και σχετικά ευημερούντων εργατικών στρωμάτων. Η παρακμή των κομματικών οργανώσεων των πόλεων εντάθηκε και από το γεγονός ότι τα φτωχότερα μεταναστευτικά και αφροαμερικανικά στρώματα της εργατικής τάξης στηρίζονταν περισσότερο στις δικές τους οργανώσεις παρά στις κομματικές για την επιβίωσή τους. Η ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας και η μετάβαση σε μια «μεταβιομηχανική οικονομία» των υπηρεσιών σήμαινε ότι καθημερινά το κεφάλαιο δημιουργούσε νέες αγορές, μεταξύ άλλων τη διαφήμιση, τις δημόσιες σχέσεις, την εκπαίδευση-επιμόρφωση και άλλες υπηρεσίες μάρκετινγκ και συμβουλών που ήταν απαραίτητες για τα πολιτικά κόμματα προκειμένου να υποστηρίξουν τους υποψηφίους τους. Το αποτέλεσμα ήταν να μειώνεται συνεχώς ο ρόλος του κομματικού μέλους. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι το πρόπλασμα του «κόμματος-καρτέλ» να έχει ήδη κατασκευαστεί στις ΗΠΑ της δεκαετίας του 1950, προτού εξαπλωθεί στην Ευρώπη τρεις δεκαετίες αργότερα.

Για να κλείνουμε αυτή την ιστορική ενότητα θα χρειαστεί να αναφερθούμε συνοπτικά στα γεγονότα της περιόδου 1960-2000. Το 1960 ο Τζων Φ. Κέννεντυ νίκησε με πολύ μικρή διαφορά τον Ρίτσαρντ Νίξον με ένα ασαφές πρόγραμμα «Αλλαγής» που, όμως, εξέφραζε τον πόθο δεκάδων εκατομμυρίων Αμερικανών εργαζομένων και νεολαίας, λευκών, αφροαμερικανών και μεταναστών να μπει ένα τέρμα στην άκρως συντηρητική διακυβέρνηση των Ρεπουμπλικανών και να ενσωματωθούν όλοι στη κοινωνική και πολιτική ζωή των ΗΠΑ. Στις εκλογές αυτές έγινε το πρώτο τηλεοπτικό debate μεταξύ των υποψηφίων. Η τηλεόραση παίζει όλο και μεγαλύτερο ρόλο. Η δολοφονία του Κέννεντυ άνοιξε το δρόμο στον πολύ αμφιλεγόμενο Λύντον Τζόνσον, ο οποίος ήταν «γεράκι» όσον αφορά την εξωτερική πολιτική και θετικός απέναντι στα κοινωνικά αιτήματα στο εσωτερικό. Απέναντί του είχε ένα διχασμένο Ρεπουμπλικανικό Κόμμα που κατέβασε τον πρώτο νεοσυντηρητικό-νεοφιλελεύθερο, τον νοτιοδυτικό Μπάρρι Γκολνγούτερ που νίκησε τον βορειοανατολικό Νέλσον Ροκφέλλερ. Η προβολή της «Μεγάλης Κοινωνίας» από τον Τζόνσον και η αδυναμία των Ρεπουμπλικανών είχε ως αποτέλεσμα μια από τις μεγαλύτερες νίκες των Δημοκρατικών με 61% (οι

Ρεπουμπλικανοί προηγήθηκαν μόνο σε 6 πολιτείες). Ο Τζόνσον επέβαλε την Ομοσπονδιακή Στήριξη της Δημόσιας Εκπαίδευσης, την Πράξη για τα Εκλογικά Δικαιώματα και το πρόγραμμα Medicare για την παροχή ασφάλισης υγείας σε όλους τους ανθρώπους άνω των 65 ετών και σε όσους χρειαζόταν ειδική βοήθεια. Όμως, στην εξωτερική πολιτική αποδείχθηκε «άξιος εκπρόσωπος» του ιμπεριαλισμού και συνεχώς αύξαινε τα αμερικανικά στρατεύματα στο Βιετνάμ ξεσηκώνοντας εκατοντάδες χιλιάδες νέους και νέες σε ένα από τα μαζικότερα αντιπολεμικά κινήματα της παγκόσμιας ιστορίας. Το 1968 στο συνέδριο των Δημοκρατικών με την απόφασή της ηγεσίας να ορίσει άλλον υποψήφιο, τον Χιούμπερτ Χάμφρεν και όχι τον αντιπολεμικό ακτιβιστή Γιουτζήν Μακάρθι που είχε κερδίσει την πλειοψηφία των συνέδρων από τις προκριματικές, έβαλε μόνο του την πέτρα και βούτηξε στα βαθιά νερά των Χιλίων Λιμνών. Δεκάδες χιλιάδες διαδηλωτές χτυπήθηκαν από τα ΜΑΤ και την εθνοφρουρά κι έγιναν εκατοντάδες συλλήψεις. Ο γερουσιαστής Αβραάμ Ρίμπικωφ σε δηλώσεις του στην τηλεόραση έκανε λόγο για αστυνομικές «πρακτικές Γκεστάπο.» Έτσι, το Δημοκρατικό Κόμμα μπήκε σε περιπέτειες και οι Ρεπουμπλικάνοι θα κυριαρχούσαν τα επόμενα 40 χρόνια με τις θλιβερές εξαιρέσεις των Κάρτερ και Κλίντον. Μια αξιοσημείωτη αλλαγή στον τρόπο λειτουργίας των κομμάτων έγινε το 1972 όταν το Δημοκρατικό Κόμμα μετά από πρόταση του προοδευτικού Τζωρτζ ΜακΓκόβερν διευρύνθηκε ο ρόλος των πολιτειών στις προκριματικές εκλογές και ανοίχτηκαν σε ολόενα και μεγαλύτερους κύκλους συμμετεχόντων στη διαδικασία. Ακολούθησε θέλοντας και μη το Ρεπουμπλικανικό. Το αποτέλεσμα της διεύρυνσης αυτής το είδαμε στις φετινές προκριματικές εκλογές, ειδικά στο Δημοκρατικό Κόμμα που πήρε τη μορφή δημοψηφίσματος ανάμεσα στον Μπάρακ Ομπάμα και τη Χίλλاري Κλίντον και στις οποίες συμμετείχε ο υψηλότερος αριθμός πολιτών από ποτέ, με στόχο την νίκη του Ομπάμα και την θεωρούμενη ως εύκολη επικράτησή του επί των Ρεπουμπλικανών. Μιας νεότερη γενιά πολιτών, που βλέπει τον κόσμο και την κοινωνία των ΗΠΑ να χειροτερεύει εξαιτίας των Ρεπουμπλικανών και του Μπους και που βλέπει μπροστά της ανεργία, φτώχεια και πολέμους, αποφάσισε να πει το δικό της Ya Basta και μέσω των Προεδρικών Εκλογών ψηφίζοντας τον Ομπάμα. Όμως, η ιστορία μίλησε διαφορετικά. Η ολόενα και εντεινόμενη οικονομική κρίση, η ατομία του Ομπάμα να έρθει σε πλήρη ρήξη με τα πανίσχυρα επιχειρηματικά, στρατιωτικά και πολιτικά συμφέροντα της αστικής τάξης (βλ. νόμος για την υγεία, συνέχιση της πολεμικής εκστρατείας κατά του Αφγανιστάν και της «τρομοκρατία», ο συνεχής εκβιασμός της δεξιάς πτέρυγας του Δημοκρατικού Κόμματος, κ.ά) είχαν ως αποτέλεσμα να υποστεί αρκετά μεγάλη ήττα στις ενδιάμεσες εκλογές του Νοεμβρίου 2010

ΕΝΔΙΑΜΕΣΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2010

Η μάχη των Δημοκρατικών ήταν εξαρχής υπονομευμένη λόγω των περικοπών δαπανών κοινωνικής πρόνοιας σε ομοσπονδιακό και πολιτειακό επίπεδο και της ανεργίας που έπληξε πρώτα απ' όλα τις γυναίκες, οι οποίες παραδοσιακά ήταν πιο κοντά στο κόμμα αυτό παρά στο Ρεπουμπλικανικό. Τα exit poll έδειξαν ότι η τάση των γυναικών να το ψηφίζουν παραμένει αλλά με πολύ χαμηλότερη ένταση και αυτό ισχύει τόσο επειδή πολλές γυναίκες ψήφισαν Ρεπουμπλικάνες γυναίκες (και δη του Tea Party) όσο κι επειδή η ίδια τάση υπήρχε και στις γυναίκες που απείχαν. Το ανησυχητικό τόσο για το «κατεστημένο» του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος όσο και για το Δημοκρατικό, είναι ότι η εξέγερση των γυναικών εναντίον του γίνεται από τα δεξιά τους. Όσο και αν μας αρέσει, αυτή την γυναικεία εξέγερση την εκφράζει με το δικό της κακόγουστο τρόπο η Σάρα Πέιλιν που έχει ξεκινήσει ορμητικά για το χρίσμα

του κόμματος στις προεδρικές εκλογές του 2012. Μαζί της είναι γυναίκες υποψήφιες βουλευτίνες, που έχασαν αλλά είχαν μπει δυναμικά στο πολιτικό-εκλογικό παιχνίδι.

Η πόλωση που κέρδισε έδαφος σ' αυτές τις εκλογές είχε ως συνέπεια την μείωση σχεδόν στο μισό των εδρών των Γαλάζιων Σκυλιών των Δημοκρατικών. Πρόκειται για τους συντηρητικούς στα οικονομικά Δημοκρατικούς που είχαν απειλήσει αρκετές φορές την πλειοψηφία τα προηγούμενα χρόνια και ανάγκασαν τον Ομπάμα να βάλει πολύ νερό στο κρασί του όσον αφορά την υπόθεση του νόμου για την δημόσια υγεία και ιατροφαρμακευτική ασφάλιση. Έτσι, αναμένεται η πόλωση να αυξηθεί μια και τα Γαλάζια Σκυλιά είναι αποδυναμωμένα ενώ το υπερσυντηρητικό έως ρατσιστικό κοινωνικό κίνημα που ακούει στο όνομα Tea Party πήρε συνολικά 39 έδρες και από αυτές οι 32 ανήκαν πριν στους Δημοκρατικούς.

Τι είναι το Tea Party, ακριβώς; Οι βουλευτές του προέρχονται από ένα κοινωνικό κίνημα που όσο αντιδραστικό κι αν είναι δεν παύει να αποτελεί κάτι διαφορετικό στην πολιτική σκηνή των ΗΠΑ και μάλιστα πρωτοφανές σε έκταση φαινόμενο. Δύο ημέρες μετά από την γιορτή των Αγίων Πάντων, ήτοι το Halloween, τα φαντάσματα του παρελθόντος γύρισαν με φανταχτερά κουστούμια της εποχής του πολέμου για την ανεξαρτησία. Ο λόγος για την διείσδυση του πιο σκοταδιστικού και, συνάμα, πιο ακραίου νεοφιλελεύθερου κοινωνικού κινήματος στο Ρεπουμπλικανικό Κόμμα. Το «Κόμμα του Τσαγιού» εκμεταλλεύτηκε και αξιοποίησε με τον καλύτερο τρόπο την αγωνία των πιο καθυστερημένων λαϊκών-εργατικών στρωμάτων μπροστά στην ολοένα και εντεινόμενη κρίση, κάτι που για άλλη μια φορά δεν μπόρεσε να κερδίσει η συμβατική αριστερά των ΗΠΑ, μέσα κι έξω από το Δημοκρατικό Κόμμα. Αρκεί να σκεφτεί κανείς ότι ακόμα και στους κόλπους του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος εκφράστηκε η ταξική πάλη με στρεβλό, έστω, τρόπο. Παραδείγματος χάριν, στην Αλάσκα που είναι παραδοσιακό φέουδο των Ρεπουμπλικάνων, ακόμα δεν έχει ανακηρυχτεί νικητής καθώς υπολείπονται οι επιστολικές ψήφοι. Η σύγκρουση γίνεται μεταξύ της Lisa Murkowski (νυν μέλος της Γερουσίας) και του εκλεκτού της Palin κ. Joe Miller που έχει το επίσημο χρίσμα του κόμματος. Η Murkowski προηγείται με 39% και ακολουθούν ο Miller με 35% και ο Scott McAdams του Δημοκρατικού Κόμματος με 24%. Εδώ η Murkowski ψηφίστηκε λόγω της αντίθεσής της στο πρόγραμμα περικοπής δημοσίων επενδύσεων και δαπανών και την απαγόρευση των αμβλώσεων που ήθελε να επιβάλει η Palin και ο προστατευόμενός της. Η Αλάσκα είναι μια Πολιτεία που εξαρτάται από τις δημόσιες δαπάνες και, επομένως, η άνοδος της ήδη υψηλής ανεργίας είναι το πρωταρχικό αποτέλεσμα της περικοπής τους. Στην αγροτική εκλογική περιφέρεια Colorado 3 ο Ρεπουμπλικάνος εμποροβιομήχανος κεραμικών Scott Tipton, που υπόσχεται να κτίσει φυλακές και να προσλάβει πλήρους απασχόλησης δικαστές, υποστηριζόμενος από το Κόμμα του Τσαγιού, ανέτρεψε την κυριαρχία του Δημοκρατικού βουλευτή John Salazar αδελφού του Υπουργού Εσωτερικών των ΗΠΑ Ken Salazar σε μια μάχη γοήτρου για την Προεδρία Ομπάμα.

Οι Δημοκρατικοί έχασαν πολύ. Όμως, δεν έφτασαν στο σημείο να έχουν ολόκληρο το Κογκρέσο (Βουλή των Αντιπροσώπων και Γερουσία). Αυτό είχε πάθει ο Μπιλ Κλίντον το 1994 όταν πάλι με σκληρή νεοφιλελεύθερη ηγεσία αντεπιτέθηκαν και κατέλαβαν την πλειοψηφία και των δύο νομοθετικών σωμάτων. Και τότε ο Κλίντον είχε το μεγάλο πρόβλημα της ασφάλισης και έθαψε οριστικά το τομαχώκ του πολέμου, δηλαδή το σχέδιο της Χίλαρυ Κλίντον για τη σχετική νομοθετική μεταρρύθμιση. Σήμερα ο Ομπάμα πλήρωσε τόσο το θόλωμα της εξαγγελθείσας πολιτικής με το νόμο που πέρασε όσο και την αναποφασιστικότητά του να πολεμήσει

την οικονομική κρίση που πλήττει δεκάδες εκατομμύρια Αμερικανούς πολίτες και μετανάστες, με την ανεργία να φτάνει στα ύψη και να κυριαρχούν ολότελα πια οι ελαστικές σχέσεις εργασίας. Η ανεργία κατά τη χρονική περίοδο 1948-2010 ήταν κατά μέσο όρο γύρω στο 5%, ενώ τον φετινό Σεπτέμβριο έφτανε στο 9,6% (βάσει των επίσημων στατιστικών δεικτών). Η ανεργία, όμως, μειώθηκε στις μητροπόλεις και αυξήθηκε στις αγροτικές περιοχές, εξηγώντας έτσι την οργή των φτωχών στρωμάτων των επαρχιακών πόλεων που εκδηλώθηκε στο κίνημα του Κόμματος του Τσαγιού και με την επικράτηση των Ρεπουμπλικάνων. Βέβαια, κάποιοι ισχυρίζονται πως το «Κόμμα του Τσαγιού» ήταν κατασκεύασμα των ΜΜΕ και ιδιαίτερα του talk radio και του δικτύου FOX του Μέρντοχ.¹⁶

Η πολιτική και κινηματική Αριστερά προσπάθησε να παίξει σε δυο ταμπλό. Από τη μια στο επίπεδο της εκλογικής στήριξης των λίγων υποψήφιων που ήταν συνεπείς σε μια «σοσιαλδημοκρατική» άποψη για την ενίσχυση των προνοιακών δομών και στοιχείων και από την άλλη στο επίπεδο της αυτόνομης καθόδου μιας και στο πολιτειακό και στο τοπικό επίπεδο όπου τα πράγματα είναι πιο εύκολα σε σχέση με το ομοσπονδιακό. Στη Νέα Υόρκη, π.χ. η υποψήφια των Πράσινων για τη Γερουσία ήρθε τρίτη με πάνω από 1% εν μέσω τρομερής πώλωσης, όπως και στο υπερδημοκρατικό Μέριλαντ (δεύτερη «πατρίδα» του γράφοντος) όπου ο υποψήφιος συγκέντρωσε 1,1% των ψήφων (μέσα στη Βαλτιμόρη η Δημοκρατική υποψήφια πήρε 86,7%, ο Ρεπουμπλικάνος 11,5% και η Πράσινη 1,3%). Ο Τομ Κλέμενς που είναι από τα πιο προβεβλημένα ηγετικά στελέχη των Πράσινων πήρε στη Νότια Καλιφόρνια 9,4% στη δε Επαρχία Ριτσαντ 19,1%.

Η ιστορία δεν τελειώνει εδώ. Υπάρχουν ακόμα έδρες που εκκρεμούν, αλλά και σε πολλές περιπτώσεις θα υπάρξει νέα καταμέτρηση μετά από πάμπολλες καταγγελίες για νοθεία και παρατυπίες. Θα τα ξαναπούμε σύντομα όταν υπάρχουν νεότερα δεδομένα για τις έδρες και έρευνες της ταξικής, γεωγραφικής και της μειονοτικής διάστασης της ψήφου. Ας μην ξεχνάμε επίσης ότι έγιναν τοπικά δημοψηφίσματα και εκλογές για δικαστές και σχολικά συμβούλια που παίζουν σημαντικό ρόλο στην καθημερινή ζωή. Θα τα δούμε κι αυτά σε επόμενα άρθρα.

ΑΘΗΝΑ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2010

¹⁶ Για την άποψη αυτή, βλ. Dimaggio Anthony and Street Paul (2010) “The Tea Party Does Not Exist: Mass Mediated Rebellion in the Run-up to the Midterms” ZNET, Monday, October 11. <http://www.zcommunications.org/the-tea-party-does-not-exist-by-anthony-dimaggio>. Για την αντίθετη άποψη, δηλαδή ότι πρόκειται για γνήσιο κοινωνικό κίνημα, βλ. Rasmussen Scott and Schoen Doug (2010) *Mad as Hell: How the Tea Party Movement is Fundamentally Remaking Our Two-Party System*. New York, NY: HarperCollins.